

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

12 november 2024

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek,
teneinde bij een echtscheiding
de mogelijkheden tot toewijzing
van de gezinswoning te verruimen en
die toewijzing bij een beëindiging
van een wettelijke samenwoning
mogelijk te maken**

(ingediend door mevrouw Vanessa Matz c.s.)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

12 novembre 2024

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil
visant à étendre
les possibilités d'attribution
du logement familial
lors du divorce et à la rendre possible
lors de la cessation
de la cohabitation légale**

(déposée par Mme Vanessa Matz et consorts)

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel heeft een dubbel oogmerk. Ten eerste wensen de indieners een wijziging in het Burgerlijk Wetboek aan te brengen, opdat de gezinswoning bij een scheiding en bij partnergeweld aan het slachtoffer kan worden toegewezen zo de dader van de feiten na het optreden van het openbaar ministerie zijn fouten erkent en ermee akkoord gaat het slachtoffer te vergoeden (procedure als bedoeld in artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering).

Ten tweede willen ze de in de artikelen 2.3.13 en 2.3.14 van het Burgerlijk Wetboek vervatte regels met betrekking tot het genot van de preferentiële toewijzing van de gezinswoning verruimen tot de gevallen waarin een wettelijke samenwoning wordt beëindigd.

Via die maatregelen kan worden tegemoetgekomen aan een arrest van het Grondwettelijk Hof en worden verscheidene situaties die in strijd werden verklaard met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet rechtgezet.

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi vise, d'une part, à modifier le Code civil afin de permettre l'attribution du logement familial, en cas de divorce et suite à des violences conjugales, à la victime lorsque l'auteur des faits, suite à l'intervention du ministère public, reconnaît ses fautes et accepte d'indemniser la victime (procédure prévue par l'article 216ter du Code d'instruction criminelle).

Elle vise, d'autre part, à étendre les règles des articles 2.3.13. et 2.3.14 du Code civil, relatives au bénéfice de l'attribution préférentielle du logement familial aux cas de cessation de la cohabitation légale.

Ces mesures permettent de se conformer à un arrêt rendu par la Cour constitutionnelle, en rectifiant différentes situations déclarées contraires aux articles 10 et 11 de la Constitution.

00563

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
PS	: Parti Socialiste
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Les Engagés	: Les Engagés
Vooruit	: Vooruit
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 56 0000/000	Document de la 56 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 56 0000/000	Parlementair document van de 56 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Artikel 2.3.14 van het Burgerlijk Wetboek, dat over de preferentiële toewijzing bij echtscheiding gaat, bepaalt het volgende:

“§ 1. Wanneer het huwelijksvermogensstelsel eindigt door echtscheiding op grond van artikel 229 van het oud Burgerlijk Wetboek, door de scheiding van tafel en bed of door de gerechtelijke scheiding van goederen, kan elk van de echtgenoten binnen de vereffeningprocedure aan de familierechtbank te zijnen voordele toepassing van artikel 2.3.13 vragen.

§ 2. De rechtbank beslist met inachtneming van de belangen die ieder van de echtgenoten kan laten gelden en rekening houdend met de financiële mogelijkheden van degene die de opleg desgevallend zal moeten betalen.

Behoudens uitzonderlijke omstandigheden, wordt het verzoek ingewilligd dat uitgaat van de echtgenoot die slachtoffer is van een feit bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403, 405, 409, §§ 1 tot 3 en 5 en 422bis van het Strafwetboek of van een poging tot het plegen van een feit bedoeld in de artikelen 375, 393 tot 397, 401, 404 en 409, § 4, van hetzelfde Wetboek, indien de andere echtgenoot door een in kracht van gewijsde gegane beslissing uit dien hoofde als dader, mededader of medeplichtige schuldig werd bevonden.”

In artikel 2.3.13 van het Burgerlijk Wetboek, waarnaar in artikel 2.3.14 wordt verwezen en dat over de preferentiële toewijzing bij overlijden gaat, wordt in paragraaf 1 het volgende bepaald:

“Wanneer het huwelijksvermogensstelsel eindigt door het overlijden van een van de echtgenoten, kan de langstlevende, tegen opleg indien daartoe grond bestaat, zich bij voorrang doen toewijzen, voor zover deze behoren tot het gemeenschappelijk vermogen of tot het vermogen dat exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is:

1° een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient;

2° het aldaar aanwezige huisraad;

3° de goederen die hij aanwendt voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf.”

Artikel 2.3.14, § 1, van het Burgerlijk Wetboek geeft elk van de echtgenoten de mogelijkheid om tijdens de

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

L'article 2.3.14 du Code civil, relatif à l'attribution préférentielle en cas de divorce, dispose:

“§ 1er. Lorsque le régime matrimonial prend fin par le divorce sur la base de l'article 229 de l'ancien Code civil, par la séparation de corps ou par la séparation de biens judiciaire, chacun des époux peut au cours des opérations de liquidation, demander au tribunal de la famille de faire application à son profit des dispositions visées à l'article 2.3.13.

§ 2. Le tribunal statue en considération des intérêts que chacun des époux peut faire valoir et en tenant compte des capacités financières de celui qui, le cas échéant, devra payer la soulte.

Il est fait droit, sauf circonstances exceptionnelles, à la demande formulée par l'époux qui a été victime d'un fait visé aux articles 375, 398 à 400, 402, 403, 405, 409, §§ 1er à 3 et 5, et 422bis du Code pénal ou d'une tentative de commission d'un fait visé aux articles 375, 393 à 397, 401, 404 et 409, § 4, du même Code, si l'autre époux a été reconnu coupable de ce chef comme auteur, coauteur ou complice par décision coulée en force de chose jugée.”

L'article 2.3.13 du Code civil, auquel l'article 2.3.14 renvoie, relatif à l'attribution préférentielle en cas de décès, dispose quant à lui en son paragraphe 1er que:

“Lorsque le régime matrimonial prend fin par le décès d'un des époux, le conjoint survivant peut, moyennant soulte s'il y a lieu, se faire attribuer par préférence, pour autant qu'ils appartiennent au patrimoine commun ou au patrimoine qui est en indivision exclusivement entre les époux:

1° un des immeubles servant au logement de la famille;

2° les meubles meublants qui le garnissent;

3° les biens qu'il utilise pour l'exercice de sa profession ou l'exploitation de son entreprise”.

L'article 2.3.14, § 1er, du Code civil prévoit la possibilité pour chacun des époux de demander, au cours

vereffeningsprocedure te verzoeken om de preferentiële toewijzing van een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient, wanneer het huwelijksvermogensstelsel eindigt om redenen van onherstelbare ontwrichting, scheiding van tafel en bed of gerechtelijke scheiding van goederen.

Wanneer een van de twee echtgenoten of beide echtgenoten een dergelijk verzoek formuleert c.q. formuleren, beslist de rechter met inachtneming van de belangen die ieder van de echtgenoten kan doen gelden en rekening houdend met de financiële mogelijkheden van degene die de opleg in voorkomend geval zal moeten betalen (artikel 2.3.14, § 2, eerste lid).

Die ruime beoordelingsmarge geldt echter niet in één uitzonderingsgeval: bij partnergeweld. De wetgever heeft er immers in voorzien dat, behoudens uitzonderlijke omstandigheden, het verzoek tot preferentiële toewijzing wordt ingewilligd wanneer het uitgaat van de echtgenoot die slachtoffer is van een gewelddaad waarnaar in artikel 2.3.14, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt verwezen, of van een poging tot het plegen van een dergelijk feit, indien de andere echtgenoot daaraan als dader, mededader of medeplichtige schuldig werd bevonden door een in kracht van gewijsde gegane beslissing.

Op 20 juni 2024 heeft het Grondwettelijk Hof arrest nr. 62/2024 uitgebracht, betreffende artikel 2.3.14 van het Burgerlijk Wetboek.¹ In dat arrest heeft het Hof twee schendingen van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet vastgesteld.²

Ten eerste vormt de onmogelijkheid voor de wettelijk samenwonenden om na de beëindiging van de wettelijke samenwoning de preferentiële toewijzing te vragen van een in onverdeeldheid verworven goed dat tot gezinswoning dient, volgens het Grondwettelijk Hof een wettelijke leemte die strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.³ Het Hof stelt: “Zowel na de beëindiging van een wettelijke samenwoning als na die van een huwelijk is het noodzakelijk een minimum aan solidariteit en goede trouw tussen de ex-partners te waarborgen door beide of een van beide ex-partners de mogelijkheid te bieden om de plaats van de vroegere levensgemeenschap te vrijwaren door te verzoeken om de preferentiële toewijzing van de gezinswoning, verzoek dat moet worden beoordeeld rekening houdend met de belangen van elk van de ex-partners. Tevens dient zowel na de beëindiging van een wettelijke samenwoning als

des opérations de liquidation, l’attribution préférentielle de l’un des immeubles servant au logement familial, lorsque le régime matrimonial prend fin par le divorce pour cause de désunion irrémédiable, par la séparation de corps ou par la séparation de biens.

Lorsque l’un des deux époux ou les deux époux formulent une telle demande, le juge statue en considération des intérêts de chacun des époux et en tenant compte des capacités financières de celui qui, le cas échéant, devra payer la soulte (article 2.3.14, § 2, alinéa 1er).

Toutefois, cette marge d’appréciation étendue connaît une exception dans l’hypothèse de violences conjugales. En effet, le législateur a prévu que, sauf circonstances exceptionnelles, il est fait droit à la demande d’attribution préférentielle lorsqu’elle émane de l’époux qui a été victime de l’un des faits de violence énumérés dans l’article 2.3.14, § 2, alinéa 2, du Code civil ou d’une tentative de commission de ceux-ci, si l’autre époux a été reconnu coupable de ce chef, comme auteur, coauteur ou complice, par une décision passée en force de chose jugée.

Le 20 juin 2024, la Cour constitutionnelle a rendu un arrêt n° 62/2024 relatif à l’article 2.3.14 du Code civil¹. Dans cet arrêt, la Cour a constaté deux violations des articles 10 et 11 de la Constitution².

Premièrement, selon la Cour, le fait que les cohabitants légaux ayant acquis un bien en indivision servant au logement familial ne puissent pas solliciter, après la cessation de la cohabitation légale, l’attribution préférentielle de ce bien relève d’une lacune législative contraire aux articles 10 et 11 de la Constitution³. Selon la Cour, “la cessation de la cohabitation légale comme celle du mariage entraînent la nécessité d’assurer une solidarité minimale et la bonne foi entre les ex-partenaires en permettant à ceux-ci, ou à l’un d’eux, de préserver le lieu de l’ancienne communauté de vie par une demande d’attribution préférentielle du logement familial à apprécier en tenant compte des intérêts de chacun des ex-partenaires. De même, la cessation de la cohabitation légale comme celle du mariage font naître l’obligation de veiller de la même manière aux intérêts des enfants mineurs, protégés par l’article 22bis,

¹ Grondwettelijk Hof, arrest nr. 62/2024, 20 juni 2024.

² *Ibidem*, blz. 23.

³ *Ibidem*, B.9.1 en volgende.

¹ C. Const., arrêt n° 62/2024, 20 juin 2024.

² C. Const., arrêt n° 62/2024, 20 juin 2024, p. 23 de l’arrêt.

³ C. Const., arrêt n° 62/2024, 20 juin 2024, B.9.1 et suivants.

na die van een huwelijk op dezelfde wijze te worden gewaakt over de belangen van de minderjarige kinderen, die worden beschermd door artikel 22*bis*, vierde lid, van de Grondwet.⁴ Voorts kan het ontbreken van een maatregel die analoog is aan die van artikel 2.3.14 van het Burgerlijk Wetboek onevenredige gevolgen hebben voor wie wettelijk samenwoont, wanneer men in geval van openbare verkoop tegen derden moet opbieden. Een dergelijke leemte heeft ook onevenredige gevolgen voor de wettelijk samenwonende die slachtoffer is van partnergeweld waaraan de ex-partner schuldig werd bevonden bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing. Het slachtoffer ontbeert immers het recht om zich de gezinswoning te doen toewijzen op grond van artikel 2.3.14, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Ten tweede heeft het Grondwettelijk Hof vastgesteld dat artikel 2.3.14, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre het slachtoffer van een feit van partnergeweld geen aanspraak maakt op het recht om zich in principe de gezinswoning te doen toewijzen wanneer het openbaar ministerie gebruikmaakt van de procedure bedoeld in artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering (bemiddeling en maatregelen) en die procedure met succes wordt afgerond.⁵

Volgens het Grondwettelijk Hof is de vereiste van een in kracht van gewijsde gegane beslissing waarbij de schuld van de partner strafrechtelijk wordt vastgesteld (waardoor het slachtoffer dat een procedure “bemiddeling en maatregelen” op gang brengt die met succes wordt afgerond, wordt uitgesloten van het recht op de preferentiële toewijzing van de woning), niet noodzakelijk in het licht van het doel om de feiten van partnergeweld die de burgerrechtelijke beschermingsmaatregel verantwoordt met zekerheid vast te stellen.

Een dergelijke procedure veronderstelt immers dat de verdachte zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het schadeverwekkend feit erkent, wat burgerrechtelijk geldt als een onweerlegbaar vermoeden van fout. Daarenboven vervalt de strafvordering indien de verdachte het bewijs levert van de vergoeding of het herstel van de schade.

Aldus wordt voorgesteld die schendingen van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet weg te werken door enerzijds artikel 2.3.14, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen, teneinde het recht op de preferentiële toewijzing van de gezinswoning uit te breiden tot het slachtoffer dat de procedure bedoeld in artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering op gang brengt, en anderzijds in het Burgerlijk Wetboek

alinéa 4, de la Constitution⁴. Par ailleurs, l'absence d'une mesure analogue à l'article 2.3.14 du Code civil pour les cohabitants légaux peut entraîner des effets disproportionnés de surenchère avec des tiers en cas de vente publique. Une telle lacune a également des effets disproportionnés pour le cohabitant légal, victime de violences conjugales pour lesquelles son ex-partenaire a été reconnu coupable par décision coulée en force de chose jugée, qui ne peut bénéficier du droit de se faire attribuer le logement familial sur la base de l'article 2.3.14, § 2, alinéa 2, du Code civil.

Deuxièmement, la Cour a constaté que l'article 2.3.14, § 2, alinéa 2, du Code civil viole les articles 10 et 11 de la Constitution en ce que la victime d'un fait de violence conjugale ne peut pas bénéficier du droit de se voir en principe attribuer le logement familial lorsque le ministère public recourt à la procédure de l'article 216*ter* du Code d'instruction criminelle (médiation et mesures) et que celle-ci aboutit⁵.

Selon la Cour, l'exigence d'une décision coulée en force de chose jugée reconnaissant la culpabilité du partenaire sur le plan pénal (qui exclut la victime, qui recourt à une procédure de médiation et mesures lorsque celle-ci aboutit, du bénéfice de l'attribution préférentielle du logement) n'est pas nécessaire au regard de l'objectif d'établir avec certitude les faits de violence conjugale justifiant la mesure civile de protection.

En effet, d'une part, une telle procédure est subordonnée à la reconnaissance par le suspect de sa responsabilité civile dans le fait et constitue une présomption irréfragable de sa faute sur le plan civil et, d'autre part, la production par le suspect de la preuve de l'indemnisation ou de la réparation du dommage est nécessaire à l'extinction de l'action publique.

Il est ainsi proposé de remédier à ces constats de violation des articles 10 et 11 de la Constitution, d'une part, en modifiant l'article 2.3.14, § 2, alinéa 2, du Code civil afin d'étendre le bénéfice de l'attribution préférentielle du logement familial à la victime qui recourt à la procédure prévue par l'article 216*ter* du Code d'instruction criminelle et, d'autre part, en insérant un article 2.3.14/1 dans le Code civil, étendant le bénéfice de l'attribution

⁴ *Ibidem*, B.9.3.

⁵ *Ibidem*, B.14 en volgende.

⁴ C. Const., arrêt n° 62/2024, 20 juin 2024, B.9.3.

⁵ C. Const., arrêt n° 62/2024, 20 juin 2024. B.14 et suivants.

een artikel 2.3.14/1 in te voegen, teneinde het recht op de preferentiële toewijzing van de gezinswoning uit te breiden tot de gevallen waarin de wettelijke samenwoning wordt beëindigd.

Kortom, dit wetsvoorstel strekt ertoe verschillen in behandeling die strijdig zijn met het beginsel van gelijkheid en non-discriminatie weg te werken en alternatieve wijzen van geschillenbeslechting te bevorderen, met name in het familierecht.

préférentielle du logement familial aux cas de cessation de la cohabitation légale.

En conclusion, la présente proposition de loi vise à remédier à des différences de traitement contraires au principe d'égalité et de non-discrimination et à promouvoir les modes alternatifs de résolution des conflits, en particulier dans un contexte familial.

Vanessa Matz (Les Engagés)
Jean-Luc Crucke (Les Engagés)
Ismaël Nuino (Les Engagés)
Aurore Tourneur (Les Engagés)
Pierre Kompany (Les Engagés)

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 2.3.14, § 2, van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld met de woorden:

“of indien hij zijn burgerlijke aansprakelijkheid heeft erkend in het kader van de procedure bedoeld in artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering wanneer die procedure met succes wordt afgerond”.

Art. 3

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 2.3.14/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 2.3.14/1. Wanneer de wettelijke samenwoning wordt beëindigd, kan elk van de wettelijk samenwonenden de familierechtbank verzoeken om de artikelen 2.3.13 en 2.3.14 toe te passen, in zoverre deze van toepassing zijn op de in onverdeeldheid verworven goederen.”

22 oktober 2024

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée par l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 2.3.14, § 2, du Code civil, l'alinéa 2 est complété par les mots suivants:

“ou s'il a reconnu sa responsabilité civile dans le cadre de la procédure prescrite à l'article 216ter du Code d'instruction criminelle lorsque celle-ci aboutit.”

Art. 3

Dans le même Code, il est inséré un article 2.3.14/1, rédigé comme suit:

“Art. 2.3.14/1. Lorsque la cohabitation légale prend fin, chacun des cohabitants légaux peut demander au tribunal de la famille de faire application des articles 2.3.13 et 2.3.14 dans la mesure où ils sont applicables aux biens acquis en indivision.”

22 octobre 2024

Vanessa Matz (Les Engagés)
Jean-Luc Crucke (Les Engagés)
Ismaël Nuino (Les Engagés)
Aurore Tourneur (Les Engagés)
Pierre Kompany (Les Engagés)